

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 20 „
„ četert leta	1 „ 70 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ „

SLOVENEČ.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 60.

V Celovcu v sredo 9. avgusta 1865.

Tečaj I.

Belcredi in njegova okrožnica.

I.

Pervo delo, s katerim je novo ministerstvo stopilo pred beli svet, je pismo, katerega je državni minister 31. julija t. l. razposlal na vse poglavarje predlitavskih dežel. Iz te okrožnice se vidi duh, v katerem in pot, po katerem misli novo ministerstvo vladati naše dežele. In precej s konca radi in veseli povemo, da nam duh in pot novega ministerstva močno dopada: Ta duh in ta pot, pelje Avstrijo k sreči, k moči in slavi. Željno pričakujemo, da te lepe besede s papirja stopajo v življenje! Poznamo grofa Belcredija in svesti smo si, da ostane mož beseda. „Slovenec“ ga pa bode podpiral, kolikor koli premore, v blagem početju njegovem.

Ta okrožnica se pa glasi tako le:

Vaše !

Nastopil sem današnji dan urad (mesto) državnega ministra, h kateremu me je zaupanje Njegovega Veličanstva presvitlega cesarja poklicalo. Dajem to deželnim poglavarjem na znanje in jih prosim, naj bi me v tem mojem težkem poklicu podpirali. Ravno to mi pa tudi priložnost ponuja, da malo bolj objasnim tiste točke (strani) administrativne ali upravne službe, ktere se mi z jo posebno imenitne in ktere moram posebno povdarjati kakor poglavitne.

Imenitna je naloga administrativne oblasti (gospodstva); da se imenitna ta naloga srečno spolnuje, zraven pa tudi pravni red obdržuje, treba je pred vsem drugim to, da se reč sama prav razume, prav razume to, kako bi se različni životni življi (elementi) mogli svobodno pa vendar v mejah postavnega reda gibati, in prisiljen sem gospode deželne poglavarje posebno prositi, naj si na vso moč prizadevajo to dognati, da se oblastniji (uradi) ne samo postavim primerno, krepko in dostojno, ampak tudi tako obnašajo, naj se iz njih obnaše vidi, da imajo

zapopadek in serce za svobodno in samodjansko razvijanje vseh sil in moči v državnem življenju. Današnji svet se poganja za marsiktere reči; pa med naj blagonosnejša prizadetja naših dni morem šteti tudi to, da bi se sčasoma razširjal okrog takih zadev, ktere bi imeli sami oskerbljevati in upravljati oni ljudje, kterih se posebno in naravnost tičejo.

Vsak pravni red nahaja svojo najterdejšo podporo v zavesti, da je potreben, ta zavest se pa uterjuje in krepča ravno s tem, da se ljudje udeležujejo javnega življenja in sicer ne samo v postajodajavnem, temuč tudi v administrativnem ali upravnem obziru. Torej je dolžnost oblastnij, ta prizadetja, dokler se gibljejo v postavnih mejah, pridno in goreče podpirati, do samoupravnih ali avtonomnih društev spodobno se obnašati, in ž njimi lepo zastopnost ohraniti, kakor to vseobčni blagor in sreča zahteva.

Gotovo je neobhodno potreba, da se uradnik krepko in moško obnaša in svojo postavno čast in veljavo varuje in dostavljam tukaj, da ne morem za pravo spoznati, če uradnik liberalno ali neliberalno postavu spolnuje in izpeljuje, tim več to je po mojih mislih pravo, če jih tako spolnuje in izpeljuje, kakor se duhu in besedi postavnih pravil in torej uradni dolžnosti prilaga. Politični uradnik svoje naloge še ne spolnuje samo s tem, da krepko in energično postopa.

Zraven tega je še tudi potreba, da se previdno in obzirno obnaša, ako nočemo, da vsaka ovira, ktera se uredni delavnosti na pot stavi, hitro napravi sitnost in zmotnjava, in tu moram od deželnih poglavarjev tirjati, da, kolikorkrat se jim priložnost ponudi, delavnost in zmožnost svojih podložnih uradnikov po teh obzirih ostro in pravično presojuje in naznanjajo.

Da uradnik naravnost in ustmeno pa prijazno, tako da si zaupanje pridobi, z ljudmi ravna, dozdeva se mi neobhodno potreba, da ne zapade mertvemu formalizmu, da si svet predstavlja, kakoršen je v resnici in v

življenju, in da njegova delavnost v resnici kaj sadu donaša; ta sad pa gotovo v tem ne obstoji, da odpravlja in rešuje veliko vlog, pisem in števil. Pismeno obravnavanje ima tudi svojo pravico, in pisati bode tudi še zanaprej treba, pa pisarilo se bode veliko manj, kakor do sedaj.

Te poslednje stvari nočem obširnej popisovati, ker je tu tudi treba gledati na stroške, ki jih pisarija državni denarnici prizadeva in si moram prideržati, da skorej bolj obširno ne samo o administrativni, ampak tudi o finančni strani tega vprašanja spregovorim. Tukaj zdaj le toliko pristavljam, da je vsakega uradnika sveta dolžnost, z državnim blagom vestno in varčno gospodariti in da ta dolžnost v najpervo versto spada vzlasti naše dni zavoljo naših finančnih razmer. Kdor kaj v resnici hvalevrednega v tem obziru stori, njemu se bode gotovo za dobro štelo in v zaslugi zarajalo; nasproti se pa bode tudi z vso ostroščjo disciplinarne postave postopalo proti onemu, kdor pri tej reči ni imel potrebne skerbi ali jo je, kakor si bode, zanemarjal.

Vsak uradnik naj prosto javno mnenje, kakor se po časniki glasi, in kolikor se na ljubezen do resnice opira, kakor velikovredno blago spoštuje; osebna čutljivost naj se na strani pusti, in le tedaj, če se po hladnokervi in mirni presoji na kakej reči kaj kazni vrednega najde, naj se sodnijska oblastnija na pomoč pokliče, da se postavi popolnoma zadosti.

Za tiste dežele, po kterih živi več narodov, moram najserčnejši priporočati, naj se do vsake narodnosti ravna enako pravično in enako nepristransko. Urad (oblastnija) in vsak posamezen uradnik mora z ljudstvom v njegovem jeziku obravnavati; da je kdo za tako uradovanje zmožen, bode težko in odločno tehtalo, kedar pojde za presojo, za kaj in kako je ta ali uni uradnik sposoben.

Prosim Vas . . . da po teh občnih pravilih svoje obnašanje do podložnih uradov

Besednik.

Slovensko-nemški slovar.

„Novice“ 26. julija letos oznanjajo, da je že odločen tisti odbor, ki bode slovensko-nemški slovar izdeloval pod vodstvom stolnega dekana, g. dr. Ivana Zlatoustega Pogacarja. To je moralo vsacega pravega rodoljuba srčno razveseliti, ker je gotovo jako treba in čas, da se zares prične tako zaželeno delo, ktero bi se bilo imelo dovršiti že pred nemško-slovenskim. Želeti je pa tudi to, da bi ta slovarjev oddelek bil mnogo boljši od nemško-slovenskega, o katerem smo nekda obširnej govorili. Pa tega ne očitamo g. Cigale-tu, ker dobro vemo, da so mu bile roke zvezane.

Tako važnega posla vredovanje bi se pa gotovo moralo izročiti pravim jezikoslovnim veljacom, česar pa, da na ravnost povemo, nikakor ne bode, ako je res, kar se po Ljubljani že nekaj časa za trdno pripoveduje, da je imenitna stvar dana gospodom: profesorju Marnu, profesorju Zamejcu in

vredniku Jeranu, izmed kterih je edin Maren jezikoslovec; gg. Zamejec in Jeran pa, da si znata slovenski pisati, Jeran celo posebno pisati, vzlasti originalne besede narejati, vendar menda niti sama ne trdita, da sta slovenska jezikoslovca. In kar se tiče tacemu delu tako potrebne jezikoslovne bistroumnosti, ne vemo, ali je ima kteri izmed vseh treh zadosti ali ne? Celó o g. Marnu — da nam pa tega ne zameri! — nekako dvomimo, vzlasti kar beremo njegove spise, ktere prinaša „Učiteljski Tovars“. Ni se meniti, da bi v slovarji „r“ dobil samoglasno veljavo, ktera mu gre; saj še tega se je bati, da slovenščina v teh rokah, ustrezaje nemško-slovenskemu oddelku, ne bi debelih deset let šepala za današnjo pisavo, kajti najbrže bodemo brali: „dobriga, süm (ich bin), pogrebsčina itd.“ Vendar se pa še bolj bojimo popolnoma zavržne oblike: „ščipati, pogrebsčina“ itd., ktero je g. Maren v „Učiteljski Tovars“ zasejal. Slovenska usta nikdar ne izgovoré, niti izgovoriti ne morejo: „pogrebsčina“, temuč vedno le: „pogrebsčina“. Če se ozremo v stari jezik, kteremu je rabil „št“ namestu našega „šč“, vidimo celó, da iz beséd: „bez“ (ohne)

in „čisto“ (zahl) ni narejal oblike: „bečislen“, ampak: „beštislen (beštis'n)“, iz „bez“ in „čedo“ (čedo) — kind, ne: „beččeden“, ampak: „bešteden (beštéd'n)“ — kinderlos itd. Tako se je izrekalo, ker se drugače ni moglo! Ne gre se izgovarjati, da dve tesno zvezani mišji ušesci (šč) žalita oko. Bodi-si, da je to tudi res, ali se pa smé zato napak pisati, ker je pravopis kriv kake nelepote? Nikakor ne! Morda se pa ta raba opira na stare naše pisatelje, kterim časi res rabi „fzh“? Ali ti pisatelji največ niso imeli trdno doslednega pravopisa, ter najbrže se jim je tudi preveč zdelo, postavljati štiri črke (fzhz) za dva glasa, kterima cirilica ima celó samo eno znamenje. — Vsaka nova oblika — da po g. Marnovo povemo — pri nas obudi mnogo vika in krika, in če je ktera vika in krika vredna, gotovo ga je „šč“ namestu „šč“.

„Novice“ tudi pravijo, da se bode slovar narejal iz bogate Zalokarjeve in Cafove zbirke, iz Janežičevega slovarja in iz dr. Miklošičevega novoslovenskega rokopisa. „Novicam“ se ne čudimo, da so tako ozko stalo narisale tako važnej knjigi, ker se menda vendar ne mislijo šteti med slovensko jezikoslovce.

ravnate in dalje zaukazuje, kar je v tej reči še več potreba.

Dovoljite, da Vam zagotavljam največje svoje spoštovanje.

Belcredi.

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele niže-avstrijske.

Iz Dunaja. Δ▽ (Še nekaj o novem ministerstvu; Schmerling; Stros-mayer). Povedal sem vam poslednjič, da se Belcredi-ju to najbolj za zlo jemlje, da je Schmerlinga in Heina postavil na tako visoka mesta. Mi pa mislimo, da zdaj drugače ni mogel, pa da bode tudi mož, ki si ne pusti vode motiti. Tudi general Haller ima veliko nasprotnikov, posebno na Her-vaškem. L. 1845 se ni pozabljen in še vsako leto se opravlja obletnica za tiste rodoljube, na ktere je tedanj ban Haller streljati zauka-zal. Bog daj, da si H. kot dvorski kance-lar sedmogrški pridobi boljše ime! — Ves svet se je čudil, kako da sila bogati grof Lariš pride v ministerstvo.

Zvedel sem tudi o tej reči nekaj. Belcredi, kakor je znano, dobil je od cesarja odpust (urlaub) in se podal v česke toplice, — pa ne se ozdravljat, timveč novega finančnega ministra iskat. V toplicah so se zbrali Roth-schild, Lariš in Belcredi, pa nared je bil novi minister. Poprejšnjega ministra Ple-ner-ja bogatin Rothschild neki ni mogel, pa prijatelj je Larišu in upati si smemo od njega pomoči v naših finančnih zadre-gah. Prav dobro je se to, da Lariš ni bil nikoli uradnik in gotovo se ni navzel tistega birokratičnega duha, s katerim bode imel Belcredi gotovo strašno veliko opraviti. Bog mu daj nepremakljive volje, da tega hudega duha izpodi, in Erkuljevo (Herkule-sovo) moč, da ta Angijasov hlev očedi! — Poznali smo že prej vsi našega prijatla, slav-nega liberalca in velikega Nemca Schmer-linga, pa vendar zdaj še le se kaže prav, kdo da je in kako misli, zdaj je še le prav krinko (larvo) vergel s svojega obličja. Menda misli se odpovedati poslanstvu v državniem zboru, ker je misli, da uradnik ne sme na-sprotovati ministerstvu. Zdaj imamo ključ, ki nam odpira tisto skrivnost, zakaj da se je vladina stranka na vso moč poganjala, naj se uradniki izvolijo za poslance v deželni in državni zbor: Schmerling je hotel imeti svojo zvesto gardo in tropo! — Kar je pa Šmer-ling govoril pri znanej vseučilišnji petsto-letnici, kaže očitno, kam mu visi serce in glava. Napil je: „Da se skorej vidimo in snidemo v Frankobrodu, živio frankobrod-ski parlament!“ To je bil avstrijski mini-ster: Dunaj ni mu nič!

In ta mož je preganjal in mučil Slavjane, ki živijo in delajo le za Dunaj in Avstrijo! Že ga je zadela roka božja, da je on in njegova sistema padla sramotno, pa vendar še ni se izdramil iz svojih nemških sanjarij, — mora priti nad njega še hujša šiba: „Gospod bode skerbela“, mi ga pa pustimo in rajši povemo, da je k naše sreči na Dunaj prišel slavni naš vladika Stros-mayer in da je njemu na čest napravila tukajšnja „slovanska beseda“ krasno večerno zabavo. Pa moram končati, da pošte ne zamudim.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Novi mestni župan; — naši uradniki). 5. avgusta ob 11. se je zbralo celo mestno svetovavstvo, da bi pričujoče bilo pri pri-segi novega mestnega župana. Tudi deželni predstojnik baron Sluga je prišel. Slišali smo ga že poprej hvaliti, da je prijatelj občinski avtonomiji in da se ne vika tako rad in tako posilama v občinske zadeve. Ali besede, ki jih je v mestni hiši o tej priložnosti govoril, kazale so, da se je še posebno navzel Belcredi-jevega duha, ki veje v njegovej okrožnici. Naj bi bili slišali Slugov govor vsi politični urad-niki in se učili, kako naj se obnašajo do svobodne in avtonomne občine in njenih predstojnikov. — Novi mestni župan g. L. Nagel se je zahvalil vladi in mestu za zau-panje, katero se mu skazuje od vseh strani in obljubil, da bode branil, kolikor koli pre-more, mesto Celovec, njegove svobode in pra-vice. Bog daj srečo! —

Pri naši mestni gosposki so izvolili za referenta ali sporočevalca g. Bratusa, ki zna tudi dobro slovenski. Mislimo, da bode mestna gosposka tega kaj vesela; zakaj mesto Celovec, obdano na vse štiri strani od samih Slo-vencev, dobivalo bode gotovo sčasom tudi slo-venskih dopisov. Po Belcredi-jevej okrožnici se noben urad na Koroškem tega ne sme braniti. Se ve da je okrožnica mnogim urad-nikom kaj hud tern v peti. Učiti se tega gerdega, kmečkega jezika, kaj pa še; rajši zabavljamo nad slovenskim ljudstvom in jezi-kom! Kar je pametnejših uradnikov, pa že govorijo, da se bojo začeli slovenski učiti; vendar le more biti resnica, kar je Belcredi govoril zastran jezika. Tudi mi smo teh misli, da bode Belcredi mož-beseda in da ne bode ostal pri samih obljubah. Zatorej vsem urad-nikom prijateljsko svetujemo, naj si kupijo slovensko slovnico in se je marljivo uče. Do sedaj so se učili samo 3—4 gospodje, ima-mo pa po mestu jih po 100, katerim bi bil slovenski jezik sila potreben ali vsaj koristen. Gospodje, ne zamujajte časa!

S spodnega Koroškega. K. (Žalo-stno stanje kmetov.) Ko so začeli tukaj pri nas železnico delati, začeli so se tudi kmetovavci med seboj popraševati, kako se

bo tedaj gospodarilo, ko bo hlapon namesto konja blago prevažal. Modrejši so koj spo-znali, da se bo treba živinoreje bolje po-prijeti — in res zgodilo se je tako, — živina se prav pridno redi in debeli. Pa vse to nam malo pomaga, ker nas čedalje večja revščina tare in kako bi nas tudi ne, ker moramo največje blago, kar ga imamo, n. pr. živino, žito, les, itd. dan na dan po nižej ceni prodajati, pa dan na dan tudi več davke in plačila odrajtovati? Zraven tega imamo pa še drugih zaprek dosti. Če kak kmet svoje živinče mesarju prodá, mora tudi porok biti za loj, da ga potem mesar lože enmalo osmuka. Za nas kmete je tudi to velika škoda, da se še po nek-terih mesnicah nahajajo vage ali tehtnice s kembeljnomo, na šteder ali štendirane vage, kakor jim semtertje pravijo (Schnellwagen), ki jim človek ne more prav zaupati in že tudi drugod niso več tako v navadi, dá, če se ne motim, bile so celo preklicane. Zato-rej mi ne gre v glavo, da jih rabijo, kakor mi je te dni moj sosed pravil in o čemur se gosposka lahko prepriča, še celo v glavnem mestu Celovcu, kjer policija prebiva in se navadno na vse reči natanko gleda ali bi se vsaj gledati moralo. Pred nekaj časom sta dva poštena tukajšnja kmeta prodala vsak en par volov celovskim mesarjem, se ve, ker je deleč v mesto, da na vago. Ko prvi v Celovec vola prižene, da se v klav-nici zakoljeta, — kaj se mu zgodi? Me-sarski pomagati odnesejo skrivej loj, go-tovo ne zato, da bi kmet od tega kaj do-bička imel. Pa ker je na vse dobro pazil, prišlo je hitro njih napeno ravnanje na dan in bili so zategadelj dobro okregani. Ko drugi svoja vola prižene in mu ju na staro-kopitno nezanesljivo vago s kembeljnomo denejo, da bi se zvagala, začne se temu nstavljeni, ali mesar mu zarenči: I pfeif! Ihna auf ihre Ochsen, gehen's damit, wohin sie wollen, — werd' i für ihre Ochsen z'fleiss a Wag hoben! In ko kmet ves pre-strašen pred njim stoji, začne ga mesar dro-goniti, naj gre in prinese drugo tehtnico, kakoršne si sam želi, namreč stoječo. Ker pa tudi drugi mesarji teh ne rabijo, ni si vedel ubogi kmet s čim pomagati in pri-moran je bil v svojo škodo vago s kem-beljnomo poterditi, ali pa zopet domu iti. Tako se s kmetom ravna. — Pri tej pri-ložnosti bi se samo prederznil pohlevno vprašati, ali je tako ravnanje lepo in pra-vično in ali bi ne bilo prav, da bi dotična gosposka vse vage pregledala. To bi bilo za vse prav, posebno pa za kmete, ki jih zdanje nadloge že tako hudo stiskajo. Po-magajte nam, da bomo vsaj zvedeli, pri-čem da smo! —

V Mariboru 3. avgusta 1865. (Kme-tijska razstava). — r — Prihodnji me-sec Slovenci v Mariboru ne bomo samo

slovnno pervaštvo, in torej smo preverjeni, da odboru te njihove besede ne bodo pravilo. Kar se pa tiče Zalokarjevega rokopisa, vemo da je res posebno bogat; Cafovo delo, o katerem slišimo toliko hvale, in dr. Miklo-šičev rokopis nam nista znana: ali o Jane-žičevem žepnem slovarju *) mislimo, da iz njega ne bode mogoče Bog védi koliko nezna-nega dobiti. Recimo pa, da so ti mnogo-letni izdelki pobrali mogočo večino besed izmed slovenskega naroda — cesar še zme-rom ne moremo prav do dobrega verjeti, ako premislimo, da skoro nobeno teh del ni imelo prilike, enako pridno pobirati po vsem slovenskem svetu, — posebno se boji-mo, da se ni zadosti iskalo med Istranci, belimi Krájinici in ogerskimi Slo-venci, — ter da nobeden teh spisov samo na sebi zdaj še menda ni popolnoma godán za tiskanje — toda bodi si, da je vse to, vendar naj se nam dovoli vprašanje: ali je v katerem imenovanih del zbirka vseh, zdaj

morda tudi že nenavadnih, toda v sloven-sko slovstvo gotovo spadajočih, še dan da-nes rabe vrednih tistih besedi, ktere se naha-jajo v naših pisateljih prve dobe: v Tru-barji, Dalmatinu itd. in tudi v starih katoliških spisih? Nemško-slovenski oddelek je bil preveč zanemaril te knjige, ki imajo v sebi toliko slovanske bogastva, da v tem oziru njihov jezik živo priporočamo vsem, kateri hoté znati dobro slovenski pisati, po-sebno pa slovarščakom. Ne bojimo se, da bi se Trubarjev in Dalmatinov jezik prezi-ral zato, ker bole slovár samo duhovnim v roci, kajti vemo, da niti Matija Kastelec, kateri je 1680. l. Slovencem dovršil prvo katoliško prestavo sv. pisma, ni zamedal Dal-matinove pisave, ampak čisto je v svoje delo vzel od besede do besede njegov pre-vod, najsi je bil Dalmatin protestant, a Kaste-lec pobožen katoličan. — Dalje vprašamo: ali ti spisi, iz katerih nam požene drevo slo-vensko-nemškega slovarja, že imajo v sebi vse slovenske besede, izreke, oblike in pri-govore, koliko so jih raztreseno razglasile „Novice“, „Glasnik“ in drugi časopisi? Ima-joli že pobrano vse slovensko biserno zrnje iz staroslovenskega dr. Miklošiče-

vega slovarja? Ali so se v ta namen prebrale Valjavčeve pripovedke in slovenske narodne pismi? Zag. Cafá se pač nadjamo, da je v svoje delo menda vendar jemal ogersko-slovenske be-sede, kolikor jih je zvédel; toda ali so se pa tudi porabile ogersko-slovenske knjige? So li v ta namen preiskane vse dozdane slovenske slovnice in slo-varji? Koliko rabnega hranijo v sebi vse te bukve, da-si nekte med njimi nimajo dobrega glasu, kakor na priliko p. Markovi izdelki. Ali so dalje pregledani vsi dozdanji slovenski jezikoslovni spisi, v katerih morda je marsikaj, česar nima še nobeden teh rokopisov, na ktere se bode opiral slo-vensko-nemški slovar. Ali so se naposled porabili vsi novejši dobri slovenski pisa-telji? Koliko vrlih besed in prav narodnih izrekov je v nekterih med njimi, kakor na pr. v Ravnikarji in družih, katerih zdaj ne utegnemo naštevati! Prosil naj bi se tudi g. Kurnik, da svoje slovenske prigovore, katerih slišimo da ima toliko, posodi, če jih še ni prepisal g. Zalokar.

(Konec pride.)

*) Za gotovo vemo, da je nabral g. izdatelj veliko novega blaga, ki ga ni še v Wolf, nemško-sloven-skem slovarji, ker je neki prebral večino spodaj naštetih bukev in še veliko drugih

imeli naše besede v čast preljubemu Slovenceku, temuči tudi tukajšnji odsek štajerskega gospodarskega ali kmetijskega društva pripravljajo razstavo kmetijskih in takih obrtnijskih pridelkov, ki se tičejo kmetovanja. Začela se bo razstava 23. septembra, dan pred našo besedo, in trpela bo do 1. oktobra.

Odbor za razstavo je spoznal potrebo sodelovanja Slovencev pri takem delu, in res, ako hoče razstava koristiti, ne sme v nemar puščati tolike množine slovenskih kmetov okoli Maribora, in sploh na spodnjem Štajerskem. Omenjeni odbor je tedaj povabil čitavnico našo, naj mu pomaga, ne samo nadpisov posloveniti, ampak naj tudi razširja razumljenje o razstavi med Slovenci in naj jih vabi, vdeležiti se razstave. Čitavnica je tudi obljubila, vse to storiti, in povedati mislim tu, zakaj?

Čitaje dopis razstavinega odbora je bila prva naša misel žalostna: Zakaj se nimamo kmetijskega društva na spodnjem Štajerskem na celó narodni podlagi, da bi se ga rad vdeležil tudi prosti slovenski kmet in da bi se uril in učil v njem boljšega kmetovanja? Graško društvo — ako je še toliko dobrega pripravilo našim nemškim sosedom in bratom, a mi Slovenci od njega nismo mogli dobiti dosti haska ali prida, niti ga v obče prihodnjic ne moremo po vsi njegovi osnovi pričakovati. Zatorej — ne pozabimo te poglobitve naloge, rekel bi, te najbolj potrebne podpore za gospodarski napredek Slovencev, lotimo se tega dela brž ko moremo, da si napravimo domače gospodarsko društvo!

Ali dan današnji še nimamo tega društva, čas pa hiti in od nas tirja, naj se učimo, kjer koli je mogoče, naj ne preziramo dobre stvari, dobre naprave zato, ker nje organizacija po naših mislih ni dobra. Stvar, namreč namenjena razstavi, pa je dobra in koristna reč, to se ne da tajiti. K razstavi se pošljejo najbolj pridelki pridnih gospodarjev ne le zato, da bi jih ljudje gledali, in se jim čudili, pridejo namreč k razstavi tudi kupci, krčmarji, poslanci takih hiš in družin, ki dosti potrebujejo (menda tudi „Grazer Verbraucherverein“ toje društvo, ki za člane kupuje na cente vsake baže reči za domače potrebe in jim jih razprodaja brez dobička). Taki pridejo razstavo obiskati, da vidijo, kar pridelujemo na spodnjem Štajerskem, po kakšni ceni pridelke moremo prodati in da potem sklenejo, ali hočejo kaj kupiti. Letos je huda stiska za denar, nobena priložnost naj se tedaj ne zamudi, kjer se dajo kupci najti; že zavolj tega priporočujemo, naj se oglasijo Slovenci se svojimi pridelki na razstavi. Tudi slabeje reči najdejo morebiti kupcev, če so le po ceni.

Druga korist razstavina je pa ta: Da se bomo lahko nekaj učili. Videli bomo lepe pridelke umnih gospodarjev, in po tem se bo zbudila želja, enakih si pridelovati, enako bolj ceno si zaslužiti, ravno tako vse v lepem redu imeti, i. t. d. Ravno tisti, ki mislijo, da naj le gospodarstvo in delo ostanete, kakor ste bile pri očetih, ravno tistim je najbolj treba, razstavo obiskati, svoje pridelke razstavljenim primerjati, in spoznati bodo, koliko se da s trdom več doseči, in kako dobro se izplačata trud in pametna misel.

Razun tega bomo videli na razstavi dokaj gospodarskih strojev, takih priprav, s katerimi en človek ali en konj desetkrat toliko in še več izdela, nego s telesno močjo. Kdor ne verjame, naj le pomisli, da z vilami najmanj 20krat več sena nabaše, nego z roko. Vile si je človek tudi moral izmisliti, in tako so si ljudje posebno v najnovejšem času izmislili dokaj naprav (strojev) za olajšanje dela. Gledali bote, kako delajo ti stroji, cena se vam bo naznanila, in če je posameznemu previsoka, morebiti bodo nekteri sosedje vkup gleštali toliko; saj enemu se tudi težko izplača, ako nima prevelikega zemljišča.

Razstava bo tedaj koristna, in če se snide, Bog vé, alj se ne bomo tudi kaj

zmenili zastran priprav za domače, za slovensko gospodarsko društvo na Štajerskem. Naj le pridejo naši imenitni gospodarji, in naj se postavijo na čelo.

Če si tedaj, dragi bravec! sklenil, vdeležiti se razstave, zapomni se dvoje:

1. Treba je, da se nemudoma oglašiš, kako se pišeš, kje si doma, in kaj misliš poslati (vino, sadje, živino, žito i. t. d.). To moraš dopisati g. Janžič-u, tiskarju tukaj, ali če hočeš slovenski pisati, piši rajši naši čitavnici, ker g. Janžič ne zna dobro slovenski; to pa se mora zato hitro zgoditi, da se skrbi za potreben prostor, za police i. t. d.

2. Vse drugo, namreč koliko, kakošne vrste, po kateri ceni, in namen teh reči, katere misliš poslati, vse to pride na vrsto še le s koncem t. m. Za vse to ti bomo poslali poseben listek, da zapišeš v njem po občem redu, kaj in kako, poslali bomo tudi poseben nauk, kako je treba ravnati s tim listom. —

Iz Celja. B. (Konec šolskemu letu). V saboto 29. julija je končala tukajšnja gimnazija letošnje šolsko leto. Gimnazijalni program donša dva sestavka: nemškega in slovenskega. Slovenskega? boš začuden vprašal. Da, kar še nikoli ni bilo: letošnji program celjske gimnazije nam je prinesel slovenski sestavek! „Slovo o polku Iгореve“ (Pesem o vojski Igorjevi poslovenjena iz staroruskega) tako le se glasi naslov tega spisa od g. Maks. Pleteršnika, učitelja slovenščine. Kako je pisano, lahko si mislite, če vam povem, da je g. M. Pleteršnik v slovenščini izurjenec, da mu ga ni lahko para. Tudi nemški spis: „Die Vergleiche im Homer und in den serbischen Volksliedern“ je od našega g. Pleteršnika, ki očitno kaže, da ta gospod marljivo prebira grško in jugoslovansko narodno poezijo.

Iz statistične tabele vidimo, da je bilo o koncu šolskega leta 300 učencev, kar je lepo število proti prejšnjim letom, ko broj dijakov ni dosti 250 presegal. Med temi je bilo 227 Slovencev (po štetvi gimnazijalnega vodja, ki nam je dobro znana, sicer pa menda še nekaj več, tako le okoli 250). Napredek letošnjega leta je kaj vesel; 66 jih je odličnih, 79 pa prvih razredov; gotovih dvojk in trojk je le 19. Študentov je bilo 39, kaj lepo število! Zato se pa gospodu vodju, ki se v tem oziru pravega očeta revnih dijakov izkazuje, očitno zahvalujemo; koliko štipendije iznašajo, tega proglašamo.

Imenom dijakov pridjana so letos tudi njih rojstna mesta, česar doslej ni bilo; v pisavi imen sploh nahajamo še dovolj napak in nedoslednosti, pa kaj si hočemo? Tožili in javkali smo že dosti. Začnimo prositi Boga, morebiti da nam On, ki nam je pomagal letos k slovenskemu sestavku, še pomore, da v prihodnje tudi ostalih pomanjkljivosti ne bode več! —

ŠŠ. Iz Radoljske okolice. (Slabi časi. — Kaj je s preseljevanjem?) Spet je preteklo nekaj časa, kar nisem nič pisal. Rad bi pa že „Slovencu“ kaj veselega sporočil, ali spet ne vem nič takega, nasproti pa bi napisal lahko dosti žalostnih reči, toda s temi bi težko komu vstregel, ker se jih javaljne kje manjka. Začnem naj pa o letini. Slaba bo. Ozimine se je našlo malo, nič bolje ne kaže jarica. Tudi sena se je po ravnem kaj malo naseklo. Ker je prevelika suša, pridelalo se bode berž ko ne tudi drugih reči kaj malo. Vse toži o pomanjkanju denarjev in kaj bode zanaprej, kako se bo živina preredita in kdo bo davke plačeval. Dosihmal se je še prerilo; kaj bo pa zanaprej, sam Bog vé. Dolgo časa smo se tudi zaupljivo na Dunaj obračali, ker se nam je reklo, da poslanci celo veliko tam pri cesarju premorejo, ali tudi iz tega ni bilo ničesar. Vse naše upanje je bilo prazno. Davki požrjo čedalje več, živina in zemljišča pa nimajo nobene cene več. Povsod, kamor se ozreš, vidiš le reve in nadloge, in nihče ne vé, kdaj se končajo, ali vsaj zmanjšajo. Obeta se nam zdaj skozi

naše kraje železna cesta. Druge krati bi je bili morebiti zelo veseli, zdaj pa razun delavcem ne obeta nikomur nič prida. Za kmete sploh bode težko boljše. Zatorej se ni čuditi, da jim čedalje bolj „Amerika“ po glavi hodi in da bi jih hitro potegnili še več tje, ko bi le potrebni denar imeli in da bi svoja zemljišča za pošteno ceno prodati mogli. Brez nič pa tako ni nič! Pisavec teh verstic sploh ni za takó daljna izseljevanja, ker že sama pot toliko požre in sto nevarnost revnim pa neznanim potnikom proti, tako da je res srečen imenovati, kdor s svojimi novo domačijo dobi. Se ve da je sedanjí čas tudi v tej zadevi že mnogo bolje, nego je bilo pred malo leti, in so g. Pirec celó „agent“ postali, da bi zlasti domačinom bolje pomagali, — ali to ni še vse! Manjka to, manjka drugo in nazadnje se vendar pravi: Derži ga, lovi ga! Zatorej je le želiti, da bi ne mislili na izseljevanje in da bi se namah umnega kmetovanja poprijeli; izkušnim, izvednim, veljavnim možem pa bi naročili, naj si prizadevajo za kake polajšave za kmete, n. pr. da se napravijo posojilnice, da se vedejo kmetijske podružnice bolj praktično in tudi za prostega kmeta bolj koristno in izgledno in — še le potem če vse to nič ne zda in ne odpravi revščine, naj poskerbē, kam bi najbolj kazalo iti, ali v Ameriko, ali bliže kam? *) Tako bi najberže druga nesreča ne bila hujša od prve!

Iz Liburnije 28. julija. (Med in pelin) Redki dopisi — na obali (bregu) morškej stanujočih Slovencev, dovolj svedoče tebi, mili „Slovenec“, da smo mlačni, vne-marni! Med tem, ko reč slovenska pri sosedi nam Kranjcib, v Koroški in Štirski veselo napreduje, napravljaje, snovaje si tu pa tam čitalnice in druge blage zavode, v obči prid napredovanju milega si naroda; stojimo mi — in statu quo, zaostajamo, zmrzujemo, ker ni ga ognjišča domačega, ki bi ogrevalo mrzle, raztajalo oledenela srca. Razvejeni so domoljubi tako umetno, da se ni misliti ne da na ktere-koli spodbudljive naprave v prid zaostalej betvici (vejici) ogromnega debla slavjanskega. O ravno-pravnosti pri nas ni duha in sluha. Uradnije uradujejo po starem kopitu: italijanski, nemški. Menda doslednost svojo vsaj enostransko opravičujejo z navadnim pozdravljenjem svojih podložnikov: „bon žorno — bona šera“, preziravši uni jezikoslovni „ča“, — ki je neopovrgljivo znamenje slovanskega rodu. Srenjski poglavarji, župani, ako se ne motimo, uradujejo vseskozi po italijansko. Oznanjajo pa nekteri odkaze in odločbe dotičnega višega gospostva občinstvu tako zmedeno, da ni ne laško ne naško, nima ni repa niti glave: zgolj zmešanica je! —

Učitelji ljudskih šol! Vam je izročena nježna mladina in ž njo bodoča vseh nas sreča ali nasreča. Skrbite vzajemno za temelj, temelj narodni — in Bog me! sre-njam ne bo manjkalo domačega ognjišča — slavenskega doma. Vidite, da na mladih svet stoji!

Kaj ne, dragi „Slovenec!“ da tebi tak načrt o stanju prebivavcev romantične starodavne Liburnije kar nič ne dopada, pa tudi malo upanja daje, prestopiti kdaj njih prag? „Slovenec!“ ne drži se klavrno ne. Spomni se, da si se precej po porodu praznično oblekel; da si pogumno prejadral široko morje, vgnjezdil se v daljnji Ameriki. Glej, hrabrost tvoja je storila to in uno, — še ložej bo osvojila si blaga srca bratov svojih. Če imaš pri nas manje število naročnikov, kot pa drugod, je menda temu kriva slaba letina in strašna suša, ki nas nemilo stiska. Le blagoslov božji zamore posledico sušino — materijalno uboštvo — odpraviti. Ozdravljenje skelečih ran, ki jih je minuloost tukajšnjim zvestim Slavenom zasekavala, preziraje njih značaj — vskrateč jim vživanje — podeljenih pravic, polaga se na pleme-

*) Nekteri svetujejo Banat in serbsko knežijo; slišimo zdaj celo imenovati Kavkaške pokrajine, ki so jih popustili mohamedanski Čerkesi.

nita velikodušna srca bodočemu popečiteljstvu ali ministerstvu.

O praznikih duhovskih so neki Hervati „narodnjaci“ obiskali krasno Liburnijo. To so ti pravi sokolovci! Poprašaj Avstrijo — baraj Madjare! —

Viši pastir, svitli g. tržaški vladika dr. Legat, delili so o Petrovem tukajšnjim vernim ovcam sakrament sv. birme in vodili dekanijsko konferencijo v Kastvu. Zbrali so se vsi duhovniki dekanije, katerim niso opravila zabranila. Sviti vladika so pregledovali hrame (cerkve) božje in njih napravo. Veselje se jim je lesketalo ogledovaje lepo spravljeno župno cerkev Moščenjsko, nje lep tlak v presbiteriju od črnega in belega mramorja, ki ga je izdelal in ogledil Capovilla, kamenar ali kamnosek na Reki. Podružnici ss. Boštjana in Jerneja zalša vsako po en nov oltar, ktera je izdelal ljubljanski umetnik Leopold Goetzl. Verh tega je rečeni umetnik izdelal še za Moščenice „božji grob“ prav umetno, vse pa za nizko ceno. Župnik g. M. Jurinac pač veliko skrbijo za vsestransko ozalsanje in olepšanje ne le župne cerkve, temuč tudi njenih podružnic. Slava mu! V crkvah vlada duh in jezik slavenski — dal Bože, da se prerode tudi uradi! *)

Putje dežele.

Pruska.

Bismark tedaj še ne jenja. Kar nič mu še ne morejo na konec priti. Strune napanja tako zeló, da bodo kmalo — popokale. Vtepel si je v glavo, da je Cavour in plesati se mora tako, kakor jo on gode! Ali se pa slednjič ne bo osmodil, ker tako zelo po ptujem blagu sega, videli bomo že poznej. To je pa zdaj gotovo, da je Avstrija za odškodovanje tirjala prusko Šlesko, kar je bilo po pravici; kajti to ne gre po nobeni ceni, da bi Avstrija nič ne dobila za vso prelito kerv in potrošene milijone. Ali tega Pruska ni hotla poterditi. Zagnali pa so potem glas, da bo Bismark Avstriji Romansko pridobil, ali tega niso pomislili, da B. ni tam gospodar in da tedaj tudi ne more nič darovati. —

Ruska in Poljska.

Znano je, da je car slovečega Miljutina v Varšavo poslal, da potrebne prenaredbe po ruskem kopitu ustanovi. Doveršil je zdaj svoje delo ter 1) vredil finančialne zadeve poljskega kraljestva z ruskimi. Carevina zanaprej ne bo več poljski kraljevini odškodovanja dajala za take dohodke, ki so zdaj, ko se je meja med Rusko in Poljsko odpravila, ali jako pičli ali pa so že popolnoma nehali, n. pr. za sol in tobak, ker so te reči na Poljskem fiškusov monopol. 2) Poljska se razdeli v osem gubernij, izmed katerih ima vsako 10 okrožij. S to delitvijo menijo najprej centralizaciji v okom priti, česar bi bilo res zeló želeti, ako bi le pripravnih in zanesljivih viših uradnikov dobiti mogli, ki bi jih kontrolirati treba ne bilo. Ker so vse više službe terdim Rusom namenjene, sposobnih uradnikov pa neki zelo primanjkuje, ni to kaka si bodi reč. 3) Organizatorni odbor naj se prestroji, ker zdaj ni nič drugega, kakor neka zmes, iz ktere ne more nič biti. 4) Naposled naj se vpelje, kakor hitro obsedni stan neha, nova uprava, ki jo je on izdelal. — Bomo videli, kak kruh bo iz te moke.

Car neki ni volje, poljski jezik odpraviti in ga z ruskim namestiti, kakor se je dozdal glas gnal. —

Vielopolskijev tajnik, g. Vidal je bil one dni v Petrovgrad k velikemu knezu Konstantinu poklican in je z njim konferiral.

Turška.

„Vidov dan“, oficijozni list serbske vlade v Beligradu, poterjuje novico, da je turška

vlada tudi za Bosno neko novo uredbo pripravila, ravno tako, kakor je osrečila že nekaj časa poprej Bulgarce. Po tej uredbi dobite Bosna in Hercegovina eno in isto centralno vlado, pri kateri bodo kot svetovavci, ki jih volijo srenje, trije Turki in trije kristjani vmeščeni. — „Vidov dan“ pravi na dalje, da s to naredbo ne bo nič, ker se Slavjanom že po njih natori in bistvu ne prilega nikakoršna centralizacija, zlasti na Turškem se jej bodo zmerom zoperstavliali. Čudno, da vladin list tako zoper vsaktero centralizacijo govori, bruna pa v svojem očesu nič ne vidi; kajti vsemu svetu je znano, da je sedanja serbska centralistično-birokratična vlada vso samoupravo in občinsko samostojnost zaterla. Kako neki, da tega „V. d.“ ne vidi?!

Razne novice.

* „Slovanska beseda“ na Dunaju je sklenila, da si napravi v središču avstrijske cesarevine slovansko knjižnico in se obrača do vseh slovanskih založnikov in pisateljev s prošnjo, da bi jej pošiljali v ta namen svoja dela, naj si bodo pisana v kakoršnem koli slovanskem narečju. Po želji „slov. besede“ bode tudi vredništvo „Slovencu“ rado nabiralo dela in jih pošiljalo na svoje mesto. —

* Velika mesta postajajo čedalje večja. V Evropi so zdaj tri, ki imajo več kot 1 milijon prebivavcev, tri pa, ki jih imajo več kot pol milijona. Tako šteje London, poglavitno mesto Angleške (po števenju od l. 1860) 2,000.000; Pariz, glavno mesto Francoske: 1,700.000 in Carigrad, glavno mesto Turške: 1,075.000 prebivavcev. Za temi pridejo Berlin, glavno mesto Pruske, ki ima 630.000, Dunaj (Beč) in Petrovgrad, vsako po 580.000 prebivavcev. Mest tretjega razreda, z 200.000 do 500.000 prebivavci, naštevava nek Kolb 16, izmed katerih jih spada Angleške sedem, Francoskeje in Ruskeje vsakej po dve, Italiji, Belgiji, Nizozemlju, Španskej in Portugalskeje, vsakej po eno. V četerti razred s 100.000 do 200.000 preb. se jih šteje 42, itd.

* Kako strašno je tlačila in morila Šmerlingova sistema zlasti Čehoslovansko časništvo, vidi se iz kázen, ki so jih pretečena štiri leta le čehoslovanski časnikarji terpeli. Kazen zavora znaša v vsem skupej 64 mesecev in 17 dni, v denarjih pa 10.915 gld. To so sila velike številke, ki nam bolj ko vsaka druga reč „dobroto“ Šmerlingove sisteme pred oči stavijo. In ta minister je hotel enakopravno (!) in ustavno Avstrijo napraviti!!

* Program novomeške gimnazije, ki smo ga že zadnjič omenili, je res kaj imeniten in se lepo odlikuje od vseh, kar smo jih do zdaj v roke dobili. Ima namreč tri obravnave ali sestavke, ki so v gladki, lepi slovenščini točno pisani, namreč: „Hieronim, čegav je?“ „Pogojni stavki latinski“ in „Begriff — kako po slovenski?“ — Da je ta program res kaj posebnega in važnega ne samo za gimnazijo novomeško, ampak tudi za vse slovenstvo, — nam priča tudi „Triesterčini“ dopisün, ki se zoper njega zeló jezi in togoti, ki nebo in zemljo na pomoč kliče in ves razkačen in obupan vpije: Kaj bo? „Reichssprache“ škodo terpi! Kakšna žalost prehaja pametne starše in dobromisleče (dopisüna namreč in vse druge nemškutarje), in kaj še le bo, če bodo tudi sedanje vladine premembe temu na roko, itd., itd. Vendar tako more le zloba pa norčavost kričati! Mislimo pa, da je vendarle zdaj takim ljudém odklenkalo. Bog jim daj pamet! Naposled bi pa vendar še slavno vodstvo pohlevno vprašali, zakaj da krajinskih imen ni dosledno pisalo? To nam je velika pa čudna zastavica, ki nekako lepi program kazi! Radi bi zvedeli, kaj je temu vzrok bilo. Mi mislimo, da bi take izjeme treba ne bilo. Bodimo logični in bomo pravični, pravi Napoleon. Sicer pa ga živo vsem priporočamo.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld	k	gld	k	gld	k	gld	k	gld	k
Mariboru	3	24	2	47	2	65	1	60	3	10
Celju	3	90	2	90	2	60	1	90	3	—
Ptujem	3	30	2	70	—	—	—	—	2	70
Ljubljani	3	84	2	75	2	52	1	87	2	71
Kranju	4	5	2	90	—	—	1	80	2	80
Novemestu	4	40	2	90	2	30	1	60	2	80
Gorici	3	70	2	60	—	—	—	—	3	20
Celovcu	4	32	3	10	2	50	1	94	3	50
Terbižu	5	30	4	10	3	50	2	90	4	50
Varaždinu	2	90	2	60	2	—	—	—	2	60
Reki	4	80	—	—	2	50	2	45	3	20
Terstu	3	45	—	—	1	70	1	30	2	—

Dunajska borsa 8. avgusta 1865.

5% metalike	68.95
5% nacional	73.80
1860 derž. posoj	89.30
Bankine akcije	781
Kreditne	173.50
London	110.30
Novi zlati	5.23
Srebro	108.25

Oglasnik. Gustav Skola,

priporoča

svojo špecerijsko in delikatesno
štacuno

„pri mornarji“

(zum Matrosen)

v dvornih ulicah v Celovcu, v kateri se dobiva vedno po najnižji ceni: **sladkor, kava, rajž, olje mandeljni, Malaga - grozdje, laški lešniki**, posebno sladke **turške češplje** in drugo omajeno (olupljeno) in posušeno žlahtno sadje — potem najboljši **veroneške** in **ogerske salame**, več baž **sira**, kakor **Gorgoncola, Romatour, Parmesan, švajcarski**, i. t. d., **sardine de Nantes** v olju in **ruske sardine**; **žlahtne gobe**, kakor: **Champignons, Truffles** i. t. d., **turški sorbet**, posebno dober namesto ledenine ali sladoleda; — **Rehatlukum** (sultanski kruh), najboljši **Kineški**, in **rusovski karavanski čaj**, — **rum, Arak, Cognac** — mnogotere baže **vina** v butelijah, posebno prav stari **Malaga** in **Madejra** (vino) za bolnike in okrevavce ali rekonvalescente; **štajerski** in **francoski Champagner**.

Potem priporoča:

ZALOGO MOKE,

iz čiste banaške pšenice, iz slavno-znanega parnega in umetnega mlinav Zagrebu,

MINERALNE (rudninske) in **KISLE VODE** vsake baže.

Kdor z dežele pri meni kaj naroči, temu postrežem hitro in prav dobro vsaki čas.

*) Lepa hvala! Prosimo večkrat kaj. Vredn.